

Sydsamisk historiebok – inbjudan till författare

Syftet med boken är att synliggöra sydsamisk historia genom ett vetenskapligt, samlat, översiktligt historieverk. Samtidigt som det finns ett behov av att samla den forskning som redan är gjord, återstår mycket forskning som behöver göras. I detta verk har vi därför som ambition att även lyfta kunskapsluckor och visa på forskningsbehov. Boken är en antologi med tolv kapitel som spänner över flera olika forskningsområden och syftar till att ge en översiktlig bild av sydsamisk historia.

Boken har tre redaktörer, Håkon Hermanstrand, Erik Norberg och Ragnhild Nilsson med bakgrund i historia, arkeologi och statsvetenskap. Saemien Sijte är ansvariga för bokprojektet. Huvudfinansierare är NTNU och Sparebankstiftelsen Sparebank 1 SMN i Norge, men ytterligare finansiering kommer att sökas från både Norge och Sverige.

Avgränsningar

Det sydsamiska området följer vare sig nationsgränser eller länsgränser/fylkesgränser eller går enkelt att definiera. Till boken önskar vi bidrag som spänner över det sydsamiska området i vid utsträckning. Bidragen får gärna spänna över båda länderna i de fall det är möjligt.

Tidsmässigt önskar vi bidrag som täcker samisk förhistoria och historia fram till 2020. Även om bidraget behandlar en kortare tidsperiod ser vi gärna att texten följer en tydlig kronologisk ordning där det är möjligt.

Varje bidrag ska vara på ca 15 sidor eller 40 000 tecken inklusive mellanrum. Antalet figurer och/eller illustrationer är begränsat, antalet för varje bidrag diskuteras med redaktörerna. Bidragen kan ha en eller flera författare. Författarna förväntas i huvudsak ha eller ha haft anknytning till en vetenskaplig institution.

Formalia

Bidragen förväntas hålla en hög vetenskaplig kvalitet och kommer att sändas ut för vetenskaplig granskning innan beslut om publicering. Redaktörerna för boken står för den slutliga bedömningen om vilka bidrag som kommer att publiceras.

Ett abstract på ca 400 ord ska skickas till Håkon Hermanstrand, hakon@saemiensijte.no, senast den 2 mars 2026. Språket ska vara antingen norska eller svenska.

Boken ska lanseras i juni 2028. Boken publiceras som open access genom Fagbokforlaget. Författarna kommer att bjudas in till ett första möte i maj 2026 för en diskussion om innehållet i bidragen. Ett första textutkast förväntas levereras i januari 2027 och slutliga texter ska finnas färdiga senast 1 januari 2028.

Bidragens tvärvetenskapliga ämnesområden

De teman som vi gärna ser att bidragen tar upp är exempelvis:

- Politisk organisering
- Samisk världsåskådning, religion
- Rättshistoria, rätt till kultur, naturresurer
- Språkhistoria
- Skolhistoria
- Renskötsel, jägar- och samlarekonomi, metallhantering
- Etnicitet
- Samer i agrara och urbana miljöer
- Urfolk, folkrätt och Sameting
- Centralmaktens ingrepp och samisk agens
- Demografi och migration

För inspiration skickar vi med de inspel och önskemål som har kommit fram vid de lokala möten vi har haft i Östersund, Røros, Snåsa och Hattfjelldal.

Tema fra lokale møter

Sommeren og høsten 2025 ble det holdt innspillsmøter på samiske møteplasser. Hensikten var å la medlemmer i det samiske samfunnet få fortelle hva de ønsket å se berørt i boka. Innspillene kom på åpne møter ved Saemien Sijte, Raasten rastah, Sijti Jarng - Aarporten konferanse og Gaaltije.

Her er innspillene forsøkt samla under hovedtema, og i noen mer generelle underpunkter. Åpenbart griper mange inn i hverandre, og forekommer under flere hovedtema. Redaksjonen har referater fra alle møtene.

Generelle betraktninger

Prosjektet må samarbeide med relevante institusjoner

Bruk Sannhetskommisjonenes arbeid

Hvor foregår relevant forskning, skaff oversikt. Det er mange relevante forskningsprosjekter å spille på.

Forskning og ideologi

Framrykkingsteorien må tilbakevises.

Automatiske fortolkninger må kritiseres (steinalder som norsk eller svensk)

Geografisk avgrensing i fortid og nåtid

Sentralmaktas beslutninger og samisk agens

Nylesing av gamle kilder og strukturer

Ulike kunnskapstradisjoner

Eva Fjellheims forskning og perspektiver

Praksis og håndverk (kulturhistorie)

Samisk livssyn

Kultur- og virkelighetsforståelse

Landskapstermer og stedsnavn

Joik og fortellerkunst

Våre egne, samiske beretninger

Landskapsbruk

Avgrensninga av Jämtlands lappmark

Grensestengning

Fortrengning

Kulturspor i landskapet

Landskapstermer, samiske stedsnavn, ser hvor samene har bodd og beveget seg

Kulturminner, vern og kjennskap.

Arkeologiske funn som i Hemnes – stort funnmateriale

Bosettingshistorie og endringer, for eksempel mellom Ede og Sørli var det før store samiske områder før.

Samisk samfunn

Dagliglivets historie

Bosettingshistorie

Språkhistorie

Språksosiologi

Stedsnavnshistorie, språklån.

Jernframstilling

Kulturhistorie, regional variasjon, endringer.

Politisk historie og organisasjons-/ organiseringshistorie

Samer og gruvedrift

Migrasjon og demografi

Kvinnehistorie

Sosial og etnisk mobilitet

Kristenliv utafor statskirkene

Variasjon

Sjø- og kystsamisk historie

Skogssamisk bosetting i Härjedalen

Reindriftshistorie (m. reinmelkingas historie)

Bygdesamer

Fangstøkonomi

Reindriftas framvekst, reinens genetikk

Forholdet til norske og svenske

Strukturer i majoritetsbefolkninga som påvirka samisk samfunn

Helse- og helsetilbud

Forskjell og likhet

Utdannelse, dannelse og skolesystemer

Forholdet til myndigheter

Avvitringen

Rollen til ulike myndighetsorganer (landbruksdepartement)

Rovdyrpolitikk

Assimilering og segregering

Rettsutvikling

Lappvesenet/ lappefogdene

Eiendoms- og rettsutvikling

Nasjonalstaten

Tvangsbruk

Kirkens rolle

Kirkens eiendommer

Helse- og helsetilbud

Tvangsforflytninger i sørsamisk område, også sockenlapper, politikken bak.

Landkonflikter

Avvitringen

Verneinteresser

Vindindustri

Turistindustri

Militær bruk

Historier om fortregelse

Gruver og gruvedrift – hvordan kom landet på selskapenes hender?

Vannkraft